

СЕКЦІЯ 2 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338

Косарева І.П.*кандидат економічних наук, доцент,
Харківський інститут фінансів**Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі***Юкса Т.М.***студентка**Харківського інституту фінансів**Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі*

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті досліджено напрямки розвитку фінансової системи на рівні регіону, простежено основні етапи формування регіональної фінансової системи. Визначено основні показники, за допомогою яких простежується кількісна зміна основних характеристик регіонів України. Виконано аналіз основних показників розвитку регіонів та надано їхні прогностичні значення. На основі виконаного аналізу надано пропозиції щодо розвитку регіональних фінансових систем України.

Ключові слова: фінансова система, регіон, рівень економічного розвитку регіонів.

Kosareva I.P., Yuxsa T.N. ОСОБЕННОСТИ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

В статье исследованы направления развития финансовой системы на уровне региона, прослежены основные этапы формирования региональной финансовой системы. Определены основные показатели, с помощью которых прослеживается их количественное изменение. Выполнен анализ динамики основных показателей развития регионов и предоставлены прогнозные характеристики развития регионов Украины. На основе выполненного анализа даны рекомендации по развитию региональных финансовых систем Украины.

Ключевые слова: финансовая система, регион, уровень экономического развития регионов.

Kosareva I.P., Yuxsa T.N. FEATURES OF ESTABLISHING AND DEVELOPMENT OF REGIONAL FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE

In the article the directions of the financial system at the regional level, traced the main stages of the regional financial system. The basic indicators by which traced quantitative change in the basic characteristics of regions of Ukraine. It was been performed analysis of key indicators of regional development and provided their predicted values. Were given suggestions for the development of regional financial systems Ukraine on the basis of the analysis.

Keywords: financial system, the region, the level of economic development of regions.

Постановка проблеми. У демократичній країні з розвинутою ринковою економікою фінансова система сприяє побудові ефективної фінансової політики, націленої на економічне зростання в країні. У процесі реформування економіки, децентралізації управління в Україні підвищується роль територій у формуванні ринкової інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансово-економічна ситуація в Україні залишається складною і неоднозначною, проблема пошуку шляхів її стабілізації є актуальною. Чимало науковців присвятили свою увагу такій проблематиці. Серед них варто виділити З.В. Герасимчука, І.С. Музику, Г.В. Возняка, О.Б. Слісаренко та ін. Дані автори зосереджували свою увагу на основах збалансованості фінансової системи держави і визначенні особливостей функціонування фінансових систем регіонів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі невирішеними питаннями є нерівномірність розвитку регіонів, зниження темпів зростання валового внутрішнього продукту, на що вплинули політична нестабільність, розбалансування банківської сфери, зокрема стрімке зменшення вкладів населення, ліквідація банків,

погіршення валютної структури активів і пасивів українських банків.

Мета статті полягає у визначенні особливостей функціонування фінансових систем регіонів, їх взаємозв'язків, а також визначенні шляхів їхньої оптимізації та забезпечення збалансованості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основна господарська діяльність здійснюється в регіонах. Кожен регіон займає певне місце в господарському комплексі країни, складаючи в той же час єдине економічне ціле з іншими регіонами. Потенційні можливості економічного розвитку кожного регіону здебільшого залежать від його ресурсного потенціалу: природних багатств, виробничих потужностей, кваліфікованого персоналу тощо. Важливою складовою цього потенціалу є забезпеченість фінансовими ресурсами.

Фінансова система регіону – це сукупність суб'єктів діяльності та їх фінансових операцій, які проводяться з використанням певного фінансово-кредитного механізму; це комплекс упорядкованих у територіально-адміністративному контексті фінансових інститутів державного, регіонального рівнів, суб'єктів господарювання та домогосподарств, що

взаємодіють між собою в процесі формування оптимальних грошових фондів та їх розподілу, чим справляють вплив на темпи і спрямованість економічного і соціального розвитку регіону.

В Україні становлення регіональної фінансової системи відбувалось разом зі становленням власної національної фінансової системи. Цей процес слід виокремити в три етапи (табл. 1).

Таблиця 1
Етапи становлення регіональної фінансової системи

Етап	Період	Характеристика етапу
1	1991–1996 [3]	Запровадження власної фінансової та регіональної системи
2	1997–2009 [3]	Розвиток створених та реорганізованих ланок фінансової системи, запровадження нових законодавчих та нормативних актів
3	2010 і до сьогодні [3]	Удосконалення фінансової системи за новими принципами розвитку ринкової економіки та інтеграційних процесів
4	2020–2025	Розвиток основних інститутів – банків, інших кредитних організацій, страхових компаній, пенсійних фондів, їх укрупнення. Активний розвиток інфраструктури регіональних фінансових ринків
5	2025–2030	Домінування інвестиційної функції фінансової регіональної системи

На першому етапі після набуття Україною статусу незалежної держави відбулось ухвалення Конституції України, нового законодавства про місцеві органи влади, перереєстрація та реорганізація кредитно-фінансових установ, підприємств, виникнення банків «нової хвилі», бурхливе зростання кількості страхових компаній в умовах непорядкованого законодавства. У Конституції України було прописано принципи розмежування доходів між рівнями бюджетної системи, видатків між державним і місцевими бюджетами, самостійність місцевих бюджетів на основі власних і закріплених доходів за всіма рівнями місцевих бюджетів [3]. Визначено джерела доходів державного і місцевих бюджетів.

Другий етап почався з того, що з 1997 р. податок на додану вартість повністю зараховується до державного бюджету. У Законі України «Про державний бюджет» було визначено обсяги видатків місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей та бюджету м. Севастополь, що не забезпечені доходами та фінансуються за рахунок державного бюджету. На другому етапі відбулось закладення розподілу податків між бюджетами регіонів, ухвалення у 2001 р. Бюджетного кодексу України. Цей документ вніс значні зміни в організацію міжбюджетних відносин та бюджетної системи України в цілому [3]. Також відбулось упровадження системи фінансового вирівнювання для подолання диспропорцій у розвитку регіонів, набуття чинності Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 01 січня 2006 р., який визначає засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій.

З прийняттям нового Бюджетного кодексу України розпочався третій етап формування регіональної фінансової системи, адже новий Кодекс передбачає ряд норм, спрямованих на сприяння регіональному економічному зростанню з урахуванням збалансу-

вання загальнодержавних і регіональних інтересів, запровадженню нових інструментів стимулювання регіонального розвитку та вдосконаленню міжбюджетних відносин [3]. Сформована на сьогодні фінансова система може розглядатися як підґрунтя для впровадження більш ефективної фінансової системи.

Четвертий та п'ятий етапи формування фінансової системи регіонів України на сучасному етапі залишаються в перспективі.

На п'ятому етапі фінансова система регіонів повинна бути представлена всім набором інститутів, включаючи інвестиційні компанії, приватні пенсійні, взаємні, венчурні та інші фонди, які б здійснювали інвестиційну діяльність.

Таблиця 2
Показники щодо оцінки фінансової системи регіону

Показник	Формула розрахунку
Бюджетна система	
Дефіцит/профіцит регіонального бюджету (млн. грн.)	$D/P = \text{Надходження РБ} - \text{Видатки РБ}$
Валовий регіональний продукт (млн. грн.)	$ВРП = ВВП / \text{Кількість населення} * \text{Кількість населення регіону}$
Валовий регіональний продукт на душу населення (дол. США)	$ВРП_{\text{на 1 д.н}} = ВРП / \text{Кількість населення регіону}$
Фінанси підприємств	
Фінансовий результат підприємств у розрізі регіонів (млн. грн.)	$ФР (\text{прибуток/збиток}) = \text{Доходи} - \text{Видатки}$
Рентабельність операційної діяльності підприємств за регіонами, %	$K_p = \text{Прибуток п.р} / \text{Поточні видатки п.р. на операційну діяльність}$
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	$K_n = \text{Експорт регіону} / \text{Імпорт регіону}$
Коефіцієнт ліквідності або достатності оборотного капіталу	$K_l = \text{Оборотні активи п.р} / \text{Поточні пасиви п.р.} * 100$
Фінанси державних позабюджетних фондів	
Рівень податкового навантаження %	$R_p = \text{Податкові надходження регіону} / ВРП * 100$
Рівень податкового навантаження на фонд з/п	$K_{п.н.} = \text{Податкові надходження регіону} / \text{Фонд з/п регіону}$
Кредитна система	
Концентрація банківської системи	$K_b = \text{Кількість населення} / \text{Кількість банків}$
Рівень вилучення ресурсів через банківську систему	$K_{\text{вил.}} = \text{Залучені депозити банками регіону} / \text{Видані кредити банками регіону}$
Страхова система	
Показник збитковості – Нетто (Net Loss Ratio), крім страхування життя	$У_n = \text{Внп} / \text{Пнп}$, де Внп – виплати за договорами страхування-нетто перестраховування; Пнп – зароблена премія-нетто перестраховування.

Фінансову систему регіону можна оцінювати з огляду кожної її складової. У табл. 2 відображено основні показники оцінки фінансової системи регіону. Валовий регіональний продукт – це валова додана вартість, що розраховується на рівні регіону. Разом з тим для виявлення тенденцій розвитку регіону та з метою порівняння показників певного регіону з іншими регіонами на базі ВВП на душу населення потрібно розрахувати показник, що утворюється шляхом множення його на загальну кількість населення в регіоні.

Розрахований валовий регіональний продукт (ВРП) на душу населення дозволяє оцінити продуктивність економіки регіону, а також її обсяг у перерахуванні на одного мешканця [2, с. 244]. Фінанси підприємств як складова фінансової системи посідають визначне місце у структурі фінансових відносин суспільства. Для характеристики діяльності підприємств важливою є їхня рентабельність. Коефіцієнт покриття імпорту експортом показує, наскільки регіон більше орієнтований на експорт чи на імпорт у системі міжнародної торгівлі і якою мірою доходи від експорту покривають витрати на імпорт.

З метою характеристики фактичного рівня податків у регіоні використовують так званий податковий коефіцієнт. Такий показник розраховується у відсотках. Також використовується показник податкового навантаження на фонд заробітної плати регіонів, адже необхідно враховувати, яку кількість податків сплачує регіон з 1 грн. заробітної плати.

Регіони України характеризуються суттєвими диспропорціями в розвитку банківської інфраструктури, тому необхідно оцінити територіальну концентрацію банківської системи України. Основний показник, який визначає її, є рівень забезпечення населення банківськими установами.

Сукупність усіх бюджетів країни утворює її бюджетну систему. Характерною ознакою сучасної побудови бюджетної системи України є самостійність усіх бюджетів. Важливою є проблема формування дохідної бази місцевих бюджетів. Виходячи з обсягів доходів та витратків регіональних бюджетів наведено розміри бюджетних дефіцитів або профіцитів. Найбільший обсяг дефіциту регіонального бюджету має Донецька (у 2011 та 2013 рр.) та м. Київ (у 2012 р.).

Це пов'язано із зосередженням у Донецькій області найбільшої кількості промислових підприємств, великим фондом оплати праці, великою кількістю закладів соціальної сфери (освітніх, медичних). Найменший обсяг дефіциту регіонального бюджету має Сумська область. Вона отримує більше доходів, здійснює менші видатки.

На регіональному рівні узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки регіону, є валовий регіональний продукт (табл. 3).

В аналізованому періоді найбільший обсяг валового регіонального продукту створює м. Київ та Донецька область, а найменший – Чернівецька область. На 2013 р. сума ВРП Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Полтавської, Харківської областей складає 525 651 млн. грн. Питома вага їхнього ВРП у загальному обсязі складає 39,23%. Найменшу частку ВРП мають Волинська, Тернопільська, Херсонська, та Чернівецька області – 1% від загального розміру ВРП.

За своїм економічним змістом валовий регіональний продукт є близьким регіональним аналогом показника валового внутрішнього продукту. Низка компонентів ВВП України визначається лише централізовано і не розподіляється по окремих регіонах України. ВВП більше від сумарного ВРП України, оскільки включає додану вартість, що стосується країни в цілому і розподіляє не за окремими регіонами. Збільшення ВВП на душу населення – основна характеристика розвитку країни. Як відомо, український уряд прийняв програму реформ «Стратегія-2020», в якій зазначено збільшення обсягів ВВП майже у два рази – з 8,5 до 16 тис. дол.

У 2013 році ВВП на душу населення при курсі долара 8 грн. становив: $V_{\text{ВВП}} / \text{Кількість населення} =$

Таблиця 3

Валовий регіональний продукт, млн. грн. [7]

Регіон / Період	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Україна	879497	1042358	1254500	1404669	1401865,3
Вінницька	20104	23589	29099	33024	31946
Волинська	12225	14429	17637	20005	19910
Дніпропетровська	93331	116136	140020	147970	139527
Донецька	103739	128986	161021	170775	148853
Житомирська	14731	18743	21928	24849	26470
Закарпатська	12542	15299	18054	21404	21056
Запорізька	37446	42736	49525	54828	52111
Івано-Франківська	17241	20446	26752	32286	31316
Київська	37548	44953	59154	69663	63551
Кіровоградська	13389	15749	20041	22056	20339
Луганська	38451	45541	57202	58767	53380
Львівська	35955	41655	52103	61962	58143
Миколаївська	20336	24055	27633	29205	27328
Одеська	48647	53878	61499	64743	61382
Полтавська	33629	44291	52252	56580	54357
Рівненська	13469	15882	19302	21795	21524
Сумська	16060	18333	22907	24933	23522
Тернопільська	11173	12726	16294	17957	17586
Харківська	58923	65293	76866	82223	77423
Херсонська	13436	15649	18448	19357	18686
Хмельницька	15758	18096	22843	26237	26480
Черкаська	18707	22354	27012	31265	29649
Чернівецька	8484 min	9892 min	11969 min	13166 min	13432 min
Чернігівська	14636	17008	21165	23934	23090
м. Київ	169537 max	196639 max	223774 max	275685 max	278970 max
Середній показник	35180	41694	50180	56187	53601

Таблиця 4

Вихідні дані для розрахунків показників

Показник	ВВП _{заг.} 2013 р., млрд. грн.	Кількість населення 2013 р., тис. осіб	ВВП на душу населення 2013 р., тис. грн.	ВВП на душу населення 2013 р., дол.	ВРП м. Севастополь АР Крим Луганської та Донецької обл. 2014 р.	Курс гривні до долара США на жовтень 2014 р., грн.	Темп зниження ВВП у 2014 р. порівняно з 2013 р., %
Значення показника	1522	45440	33,509	4189	34,45 млрд. дол. або 275,64 млрд. грн.	12,95	7

Таблиця 5

Вихідні дані для розрахунків показників

Назва показника	ВВП _{заг.} 2014 р., млрд. грн.	Темп зниження ВВП у 2015 р. порівняно з 2014 р., %	ВВП 2015 р., тис. грн.	ВВП 2015 р., тис. дол.	ВРП Луганської та Донецької обл. 2014 р., млрд. грн.	Питома вага внеску областей до ВВП _{заг.} %	ВРП зазначених областей 2015 р., млн. грн. (Луганська, Донецька області та АР Крим)
Значення показника	1566,7	7,5	1449223	65874	143,11	5,6	81157

= 1 522 млрд. грн./45 440 = 33,509 тис. грн. (в іноземній валюті = 33509/8*100 = 4 189 дол.).

Валовий регіональний продукт м. Севастополь, АР Крим, Луганської та Донецької областей складає 34,45 млрд. дол., або 275,64 млрд. грн. З урахуванням зниження ВВП України в 2014 р. на 7% був розрахований розмір ВВП України в дол. США на 2014 р. без перелічених регіонів. Він дорівнював:

$$(1522 - 275,64) - 7\% / 12,95 = (1246 - 1246 \times 0,07) / 12,95 = (1246 - 87,25) / 12,95 = 1158,75 / 12,95 = 90 \text{ млрд. дол.}$$

Економіка України в 2015 р. продовжить падіння, яке пов'язане із знеціненням економіки Луганській, Донецькій областях і загальної перебудовою економіки України у зв'язку з втратою Криму та окупованих територій Донбасу (табл. 5).

ВРП Донецької та Луганської областей у 2014 р. складав 143,11 млрд. грн. У зв'язку з тим, що Національний банк України оцінює внесок Донецької та Луганської областей у валовий регіональний продукт України в другому кварталі 2015 р. у 5,6% (тоді як у 2012 р. він був майже втричі вище – 16,4%, у 2013 р. – 14,45%, у 2014 р. – 10%), ВРП зазначених областей у 2015 р. становитиме 81 157 млн. грн. (табл. 5).

На кінець II кварталу 2014 р. чисельність населення складала 42 807,7 тис. осіб. Але урахувавши втрату Донецької та Луганської областей та кількість людей, що виїхали за кордон, за прогнозом, становить 36 275,9 тис. осіб (42807,7 – 4307,9 – 2223,9).

Ураховуючи розраховані показники, можливо спрогнозувати розмір ВВП на душу населення в 2015 р.: 65874 / 36,276 = 1,83 тис. дол. Отже, реальний розмір ВВП становитиме 1,83, а не 8,5 тис. дол.

Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2016–2019 рр. був схвалений Постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. № 558 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2016 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2017–2019 роки».

Прогноз на 2016–2019 рр. розроблено за двома сценаріями. Макропараметри сценарію 1 узгоджені з МВФ і передбачають успішну реалізацію економічної програми, яку запроваджуватиме уряд України за підтримки МВФ та інших міжнародних партнерів [1].

Сценарій 2, відповідно до рекомендацій МВФ, передбачає більш песимістичний розвиток порівняно із сценарієм 1. З огляду на те, що економічні реформи реалізуються на тлі ряду суттєвих викли-

ків та ризиків, відновлення зростання може зайняти більше часу та виявитися менш вираженим.

Так, сценарій 1 передбачає зростання ВВП у 2016 р. на рівні 2%, сценарій 2 – падіння ВВП на 0,3%.

Основними факторами росту за сценарієм 1 будуть інвестиційний попит та експорт. Рухієм відновлення інвестиційного попиту буде збереження макроекономічної стабільності, отримання міжнародної допомоги для реалізації інфраструктурних проектів та відбудови постраждалих територій. Активізація експорту відбудеться за рахунок використання девальваційних переваг, відкриття для України європейських ринків наближення вітчизняного законодавства до норм ЄС.

За сценарієм 2 вплив експорту та інвестиційного попиту прогнозується позитивним у зв'язку із необхідністю вирішення питань відбудови постраждалих територій, у тому числі за рахунок донорської допомоги, але суттєво меншим. Разом з тим не очікується зростання кінцевих споживчих витрат населення та сектору загальнодержавного управління.

Також у проекті Постанови представлено прогноз основних макропоказників на 2017–2019 рр. Розрахунок ВВП за першим і другим сценаріями наведено в табл. 6.

Таблиця 6

Динаміка ВВП у 2016–2019 рр.

Рік	Динаміка ВВП, % [1]		Розрахунок ВВП, тис. грн.	
	1 сценарій	2 сценарій	1 сценарій	2 сценарій
2016	+2	-0,3	1478207	1405746
2017	+3,8	+2,3	1534379	1438078
2018	+3,8	+2,3	1592686	1471154
2019	+3,8	+2,3	1653208	1504991

З метою мінімізації бюджетних ризиків прогноз на середньострокову перспективу представляє не максимально досяжні орієнтири за умов успішної реалізації політики реформування, а консервативні орієнтири, відповідно до яких за сценарієм 1 ВВП зростатиме в середньому протягом 2017–2019 рр. на 3,8% щороку, за сценарієм 2 – на 2,3%. ВВП України за сценарієм 1 зможе досягнути рівня 16 053,5 дол. у 2052 р. – через 37 років (табл. 7).

Як відомо, до кризи 2008 р. Україна мала темпи зростання ВВП 7%. Якщо кожен три роки Україна буде збільшувати відсоток зростання на 1%, то в 2029 р. країна зможе досягнути рівня зростання ВВП

Таблиця 7

Динаміка ВВП в 2020–2052 рр.

Рік	Відсоток	Коефіцієнт	ВВП, тис. грн.	ВВП, тис. дол.	Чисельність населення, тис. осіб	ВВП на душу населення, дол.
2020	3,8	1,038	1539606	69982,09	35676	1961,6
2021	3,8	1,038	1598111	72641,41	35576	2041,9
2022	3,8	1,038	1658839	75401,78	35476	2125,4
2023	4,8	1,048	1738464	79021,07	35376	2233,7
2024	4,8	1,048	1821910	82814,08	35276	2347,6
2025	4,8	1,048	1909361	86789,16	35176	2467,3
2026	5,8	1,058	2020104	91822,93	35076	2617,8
2027	5,8	1,058	2137270	97148,66	34976	2777,6
2028	5,8	1,058	2261232	102783,3	34876	2947,1
2029	7	1,07	2419518	109978,1	34776	3162,5
...
2052	7	1,07	11469799	521354,5	32476	16053,5

Таблиця 8

Динаміка ВВП в 2020–2053 рр.

Рік	Відсоток	Коефіцієнт	ВВП, тис. грн.	ВВП, тис. дол.	Чисельність населення, тис. осіб	ВВП на душу населення, тис. дол.
2020	3,3	1,033	1539606	69982,09	35676	1961,6
2021	3,3	1,033	1590413	72291,5	35576	2032,0
2022	3,3	1,033	1642897	74677,12	35476	2105,0
2023	4,3	1,043	1713541	77888,24	35376	2201,7
2024	4,3	1,043	1787223	81237,43	35276	2302,9
2025	4,3	1,043	1864074	84730,64	35176	2408,8
2026	5,3	1,053	1962870	89221,36	35076	2543,7
2027	5,3	1,053	2066902	93950,1	34976	2686,1
2028	5,3	1,053	2176448	98929,45	34876	2836,6
2029	6,3	1,063	2313564	105162	34776	3024,0
2030	6,3	1,063	2459319	111787,2	34676	3223,8
2031	6,3	1,063	2614256	118829,8	34576	3436,8
2032	7	1,07	2797254	127147,9	34476	3688,0
...
2053	7	1,07	11582203	526463,8	32376	16260,9

7%. З 2029 р., якщо Україна буде мати темпи зростання ВВП і надалі 7%, то зможе в 2052 р. досягнути рівня ВВП на душу населення у розмірі 16 053,5 дол.

ВВП України за сценарієм 2 зможе досягнути рівня 16 053,5 дол. у 2052 р. через 38 років (табл. 8). На протязі 2017–2031 рр., як і в сценарії 1, країна буде збільшувати темп зростання ВВП на 1%. З 2032 р., якщо Україна буде мати темпи зростання ВВП і надалі 7%, то зможе в 2053 р. досягнути рівня ВВП на душу населення у розмірі 16 053,5 дол.

За прогнозом, до 2020 р. Україна не зможе збільшити ВВП у вісім разів. За двома сценаріями при незмінних темпах інфляції Україна зможе досягти рівня ВВП на душу населення у розмірі 16 тис. дол. на душу населення на протязі 38 років.

Висновки. Отже, на сучасному етапі одним із головних напрямів діяльності уряду щодо економічного зростання країни повинно стати стимулювання середнього бізнесу України, адже на сьогодні в країні 98% усіх суб'єктів господарської діяльності – це малий і середній бізнес, і їхня частка у ВВП становить не більше 15%. Це можливо досягти шляхом зменшення податкового навантаження на компанії, упровадження «податкових канікул», зменшення податкових перевірок. Частку середнього бізнесу потрібно збільшити до 40–45%, тому що саме малі та середні підприємства визначають темпи економічного зростання, структуру і якість ВВП, забезпеченість робочими місцями. Розра-

хунки, проведені ГО «Експерт-група», показали: якщо на створення робочого місця в Україні у великому бізнесі потрібно витратити 300–500 тис. грн., у середньому – приблизно 200–300 тис. грн., то у малому бізнесі мінімальна межа може починатись від 20 тис. грн. [4].

Підприємства будуть мати можливість збільшувати свої прибутки та будуть зацікавлені здійснювати інвестування. Також в Україні необхідне впровадження іноземного досвіду щодо подолання кризи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2016 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2017–2019 роки» від 15.08.2015 № 558.
2. Герасимчук З.В. Фінансова система регіонів: методологія, аналіз, практика / З.В. Герасимчук, Л.А. Федулова, Л.А. Пашко; під заг. ред. В.К. Присяжнюка, Л.Б. Кондрашихіна. – Київ; Севастополь; Донецьк: АМУ, 2012. – 398 с.
3. Козенко А.О. Етапи розвитку системи вертикального фінансового вирівнювання в Україні / А.О. Козенко, П.В. Дроцца, Т.А. Данюк // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2013. – № 149. – С. 78–81.
4. Малий та середній бізнес. Невеличкий лікбез для можновладців / Дискусійно-експертний клуб «Наш час» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vgolos.com.ua/blogs/malyy_ta_seredniy_biznes_nevelichkyy_likbez_dlya_mozhnovladtsiv_112967.htmlprint.

5. Музика І.С. Проблеми розвитку фінансово-кредитної системи в сучасних умовах / І.С. Музика, Г.В. Возняк // Вісник Університету банківської справи національного банку України. – 2013. – № 2(17). – С. 139–143.
6. Слісаренко О.Б. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів / О.Б. Слісаренко, А.О. Гавриленко, О.В. Гребеннікова // Економіка та управління підприємствами. – 2011. – № 1(9). – С. 18–26.
7. Соціально-економічне становище регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 330.322

Новікова К.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Університету митної справи та фінансів*

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

У статті проаналізовано основні показники інвестиційно-інноваційної безпеки України як складової економічної безпеки. Проведено SWOT-аналіз сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності, визначено порівняльні переваги, виклики та загрози. Досліджено основні проблеми побудови інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки та сформульовано заходи щодо покращання стану інноваційно-інвестиційної безпеки.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційна діяльність, економічна безпека, інвестиційна привабливість, інноваційна активність, конкурентоспроможність.

Новикова К.И. ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: СОВРЕМЕННЫЕ ВЫЗОВЫ И УГРОЗЫ

В статье проанализированы основные показатели инвестиционно-инновационной безопасности Украины как составляющей экономической безопасности. Проведен SWOT-анализ современного состояния инновационно-инвестиционной деятельности, определены сравнительные преимущества, вызовы и угрозы. Исследованы основные проблемы построения инновационно-инвестиционной модели развития экономики и сформулированы меры по улучшению состояния инновационно-инвестиционной безопасности.

Ключевые слова: инвестиционно-инновационная деятельность, экономическая безопасность, инвестиционная привлекательность, инновационная активность, конкурентоспособность.

Novikova K.I. INNOVATIVE AND INVESTMENT SECURITY: MODERN CHALLENGES AND THREATS

The article analyzes the main indicators of investment and innovation security of Ukraine as a component of economic security. A SWOT-analysis of the current state of innovation and investment activity is made, comparative advantages, challenges and threats are defined. The main problems of building innovative and investment model of economic development are investigated and measures to improve the innovation and investment security are formulated.

Keywords: investment and innovation activity, economic security, investment attractiveness, innovation activity, competitiveness.

Постановка проблеми. На сучасному етапі дестабілізація економіки внаслідок триваючого військового конфлікту та деструктивних наслідків фінансової кризи викликає необхідність вжиття термінових дієвих заходів для оздоровлення економічної системи та підвищення рівня життя населення. Реалізація економічних реформ потребує значних фінансових ресурсів та має бути спрямована на побудову сучасної конкурентоспроможної економіки, що неможливо без активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. Залучення потенційних інвесторів та підвищення інноваційної активності підприємств повинно поєднуватись із забезпеченням інноваційно-інвестиційної безпеки держави та передусім захищати її національні інтереси. Специфічні сучасні умови розвитку економіки України не сприяють захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз інноваційно-інвестиційній діяльності, що відбивається на погіршенні позицій держави на світовому ринку товарів, послуг та технологій. Тому визначення слабких місць інноваційно-інвестиційної безпеки та шляхів їхнього подолання є важливим завданням наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У числі вчених, які зробили істотний внесок у розвиток ідей інвестиційної та інноваційної безпеки, можна назвати Барановського О.І., Бланка І.О., Гайдучього А.П., Гордуновського О.М., Кириленка В.І. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на постійний дослідницький інтерес протягом останніх десятиліть до проблем безпекознавства та велику кількість робіт, присвячених аналізу складових економічної безпеки країни, існує потреба визначення сучасного стану інвестиційно-інноваційної безпеки, а також існуючих і потенційних загроз та способів їх мінімізації.

Мета статті полягає в оцінці сучасних тенденцій інноваційно-інвестиційної безпеки держави, аналізі показників її стану та виявленні загроз як необхідної передумови формування заходів щодо нівеляції існуючих недоліків, поліпшення можливості залучення інвестиційних ресурсів та розбудови економіки інноваційного типу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для країн пострадянського простору необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання та посилення національної конкурентоспроможності є перехід від економіки, заснованої на використанні природних ресурсів, до економіки, що базується на знаннях та інноваціях, оскільки у розвинутих країнах до 80% приросту ВВП забезпечується саме технологічними інноваціями. Україною обрано інноваційно-інвестиційну модель економіки, у рамках якої посилена увага приділяється здійсненню фундаментальних наукових досліджень та пошуку інвестиційних ресурсів для фінансування найбільш перспек-